

DOI: 10.58423/2786-6742/2024-6-125-136
УДК 346.5:338:341.31(477)

Андрій МОЦА

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри географії та туризму,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ,
м. Берегове, Україна
ORCID ID: 0000-0002-2603-6269

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У зв'язку з тривалими бойовими діями на території України стає необхідним ретельне вивчення проблем правового регулювання воєнного стану. У такому контексті надважливим виникає питання характеру впливу цього правового режиму на фінансово-економічну систему країни, а також аналіз основних юридичних проблем, що виникають в економічній сфері. Правовий режим воєнного стану обумовлює обмеження функціонування економіки. Зокрема, запровадження воєнного стану призвело до обмеження прав та свобод громадян, введення додаткових регуляцій щодо економічної діяльності, а також до змін у фінансовій і банківській сферах, що має вплив на фінансову стабільність країни та загальний економічний клімат. Для ефективного подолання цих проблем необхідно провести комплексний аналіз та розробити стратегії, спрямовані на забезпечення стабільності економіки в умовах воєнного конфлікту. Такі стратегії включають заходи щодо залучення міжнародної допомоги, стимулювання внутрішнього підприємництва, збереження соціальних гарантій для населення, а також забезпечення безпеки та захисту прав бізнесу. Наукова стаття присвячена системному аналізу основних правових проблем, що виникають у сфері економіки України під час дії правового режиму воєнного стану. Зокрема, розглядаються наслідки воєнних дій, які суттєво підірвали економічну стійкість країни та призвели до складного економічного контексту, вимагаючи комплексного реагування з боку уряду та міжнародних партнерів. У ході проведення аналізу виявлено потребу в застосуванні комплексного та ефективного реагування з боку уряду та міжнародних партнерів для подолання проблем розвитку економіки України. Вплив таких проблем обумовлює зменшення рівня розвитку економіки країни на початку повномасштабного вторгнення та її подальше відновлення, а також роль Національного банку України у забезпеченні фінансової стабільності. Детально проаналізовано зміни у фінансовій системі та важливість розробки ефективних механізмів контролю за фінансовими операціями. Крім того, у статті приділено окрему увагу викликам, пов'язаним з падінням ефективності ринкових механізмів та потребам в управлінні фінансовими потоками для відновлення економіки. Зазначено, що умови воєнного стану схильні до централізації управлінських рішень, і важливо забезпечити ефективну взаємодію між місцевими органами влади та територіальними громадами з метою активізації економічного розвитку.

Ключові слова: правовий режим воєнного стану, економіка країни, економічна криза, фінансово-економічна система, фінансова стабільність, юридичне регулювання, юридичні механізми, державний бюджет, міжнародна співпраця.

JEL Classification: K20

Absztrakt. Az Ukrajna területén lezajlott hosszú távú háborús helyzet kapcsán szükségessé válik a hadiállapot jogi szabályozásának gondos tanulmányozása. Ebben az összefüggésben rendkívül fontos az a kérdés, hogy ez a jogi állapot milyen hatást gyakorol az ország pénzügyi és gazdasági rendszerére,

valamint a gazdasági szférában felmerülő főbb jogi problémák elemzése is. A hadiállapot jogi helyzete korlátozza a gazdaság működését. Különösen a hadiállapot bevezetése vezetett az állampolgárok jogainak és szabadságainak korlátozásához, a gazdasági tevékenységre vonatkozó további szabályozások bevezetéséhez, valamint a pénzügyi és banki szférában bekövetkezett változásokhoz, amelyek hatással vannak az ország pénzügyi stabilitására és az általános gazdasági környezetre is. E problémák hatékony leküzdéséhez átfogó elemzést kell végezni, és olyan stratégiákat kell kidolgozni, amelyek célja a gazdaság stabilitásának biztosítása katonai konfliktus idejében. Az ilyen stratégiák magukban foglalják a nemzetközi segélyek vonzását, a hazai vállalkozás ösztönzését, a lakosság szociális garanciáinak megőrzését, valamint a biztonság és az üzleti jogok védelmének biztosítását célzó intézkedéseket. A tudományos cikk az Ukrajna gazdaságában a hadiállapot működése során felmerülő főbb jogi problémák szisztematikus elemzésére szolgál. Különös tekintettel a katonai akciók következményeire, amelyek jelentősen aláásták az ország gazdasági stabilitását, és nehéz gazdasági helyzethez vezettek, amely átfogó választ igényel a kormánytól és a nemzetközi partnerektől. Az elemzés során feltárult, hogy Ukrajna gazdaságfejlődési problémáinak leküzdése érdekében komplex és hatékony kormányzati és nemzetközi partnerreakció alkalmazására van szükség. Az ilyen problémák befolyása meghatározza az ország gazdaságának fejlettségi szintjének csökkenését a teljes körű invázió kezdetén és annak későbbi fellendülését, valamint az Ukrán Nemzeti Bank szerepét a pénzügyi stabilitás biztosításában. Részletes elemzésre került a pénzügyi rendszer változása és prioritást élvező pénzügyi tranzakciók feletti hatékony kontrollmechanizmusok kialakításának. Emellett a cikk kiemelt figyelmet szentel a piaci mechanizmusok hatékonyságának csökkenésével járó kihívásoknak, valamint a gazdaság fellendülése érdekében szükséges pénzügyi áramlások kezelésének szükségességével. Megjegyzendő, hogy a hadiállapot általában centralizálja a vezetői döntéseket, és ezért fontos a helyi önkormányzatok és a területi közösségek közötti hatékony interakció biztosítása a gazdasági fejlődés aktiválása érdekében.

Kulcsszavak: hadiállapot jogi rendszere, ország gazdasága, gazdasági válság, pénzügyi és gazdasági rendszer, pénzügyi stabilitás, jogi szabályozás, jogi mechanizmusok, állami költségvetés, nemzetközi együttműködés.

Abstract. Due to the ongoing hostilities on the territory of Ukraine, a thorough study of the problems of legal regulation of martial law becomes necessary. In this context, the question of the nature of the impact of this legal regime on the country's financial and economic system, as well as the analysis of the main legal problems arising in the economic sphere, becomes extremely important. The legal regime of martial law causes restrictions on the functioning of the economy. In particular, the introduction of martial law has resulted in restrictions on the rights and freedoms of citizens, additional regulations on economic activity, as well as changes in the financial and banking sectors, which has an impact on the financial stability of the country and the overall economic climate. To effectively overcome these challenges, it is necessary to conduct a comprehensive analysis and develop strategies aimed at ensuring the stability of the economy in the context of military conflict. Such strategies include measures to attract international assistance, stimulate domestic entrepreneurship, preserve social guarantees for the population, and ensure security and protection of business rights. The article is devoted to a systematic analysis of the main legal issues arising in the Ukrainian economy during the martial law regime. In particular, it discusses the consequences of the hostilities that have significantly undermined the country's economic stability and led to a difficult economic context, requiring a comprehensive response from the government and international partners. The analysis revealed the need for a comprehensive and effective response from the government and international partners to overcome the challenges of Ukraine's economic development. The impact of such problems determines the decline in the country's economic development at the beginning of the full-scale invasion and its subsequent recovery, as well as the role of the National Bank of Ukraine in ensuring financial stability. Changes in the financial system and the importance of developing effective mechanisms for controlling financial transactions are analyzed in detail. In addition, the article pays special attention to the challenges posed by the decline in the efficiency of market mechanisms and the need to manage financial flows for economic recovery. It is noted that martial law conditions tend to centralize management decisions, and

it is important to ensure effective interaction between local authorities and territorial communities in order to intensify economic development.

Keywords: *legal regime of martial law, country's economy, economic crisis, financial and economic system, financial stability, legal regulation, legal mechanisms, state budget, international cooperation.*

Постановка проблеми. На тлі тривалої російсько-української війни на території України важливо провести аналіз проблем правового регулювання режиму воєнного стану в країні. Крім того, зі значними викликами стикається й економіка України під час правового режиму воєнного стану. Загострення воєнно-політичної ситуації породжує серію складних економічних ситуацій, таких як зниження виробництва, зменшення інвестицій, втрати в матеріальній та людській сферах, тимчасове припинення діяльності окремих видів промислової діяльності та збільшення витрат на оборону.

Правовий режим воєнного стану обумовлює обмеження функціонування економіки. Зокрема, запровадження воєнного стану призвело до обмеження прав та свобод громадян, введення додаткових регуляцій щодо економічної діяльності, а також до змін у фінансовій і банківській сферах, що має вплив на фінансову стабільність країни та загальний економічний клімат. Для ефективного подолання цих проблем необхідно провести комплексний аналіз та розробити стратегії, спрямовані на забезпечення стабільності економіки в умовах воєнного конфлікту. Такі стратегії включають заходи щодо залучення міжнародної допомоги, стимулювання внутрішнього підприємництва, збереження соціальних гарантій для населення, а також забезпечення безпеки та захисту прав бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. А. Гарбінська-Руденко, В. Дудник та Ю. Яценко [3] встановили, що введення правового режиму воєнного стану спричинило значні зміни у фінансовій системі країни та викликало низку проблемних аспектів. Особливий акцент був зроблений на змінах, що відбулися у Державному бюджеті України та місцевих бюджетах, а також на проблемах незбалансованості видатків та доходів, державній заборгованості та нерациональному розподілі витрат. Також на основі аналізу чинного законодавства Я. Пушак та Н. Трушкіна [13] виявили, що на сучасному етапі недостатньо уваги приділяється забезпеченню економічної безпеки в системі національної безпеки України в умовах правового режиму воєнного стану.

Водночас Н. Биба та С. Хамініч [1], досліджуючи вплив правового режиму воєнного стану на ефективність монетарної політики та функціонування фінансової системи України, розкрили проблематику, пов'язану зі зниженням ефективності ринкових механізмів та високою ступенем невизначеності під час активних бойових дій, що ускладнює впровадження монетарної політики, спрямованої на контроль інфляції при гнучкому валютному курсі. Зі свого боку, дослідження О. Золотової, В. Іванової, Д. Симак, О. Кудінова та О. Славути [5] спрямоване на аналіз причин та наслідків економічної кризи в Україні під час правового режиму воєнного стану, спричиненого повномасштабною російською

агресією. Зокрема, вченими розглянуто системні чинники, що спричинили зниження економічних показників після початку повномасштабного вторгнення, а також визначено шляхи подолання кризи через ухвалення ефективних державних рішень.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Відсутні нормативні зміни умов ведення бізнесу, пов'язані з дією правового режиму воєнного стану в Україні, впливають на тенденції розвитку економіки не лише в Україні, але й у цілому регіоні східної Європи, що потребує актуалізації таких досліджень.

Метою наукової статті є системний аналіз основних правових проблем, що виникають у сфері економіки України під час дії правового режиму воєнного стану, з урахуванням їх впливу на функціонування фінансово-економічної системи країни та розробки ефективних стратегій їх подолання.

Виклад основного матеріалу. Запровадження правового режиму воєнного стану на території України викликало неабиякий інтерес щодо його правових та соціально-економічних наслідків. Такий крок став серйозним інструментом у забезпеченні національної безпеки та суверенітету держави й вимагає, зі свого боку, ретельного аналізу з погляду правового регулювання та його впливу на економіку України. Тому, перш за все, варто дослідити можливі наслідки його впливу на економічну ситуацію в Україні.

Режим воєнного стану було введено на території країни Указом Президента України від 24 лютого 2022 року. Він передбачає тимчасове обмеження окремих прав і свобод громадян, що є необхідними для забезпечення ефективної реакції на загрози для держави. Статті 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України надають правову основу для введення обмежень під час дії режиму воєнного стану. Обмеження можуть включати такі аспекти, як: обмеження на свободу переміщення, право на особисту недоторканність, свободу слова та зборів, а також можливість застосування екстрених заходів у сфері економіки та фінансів [8].

Важливо відзначити, що наведені положення Основного Закону України гарантують ряд фундаментальних прав і свобод громадян, таких як: право на недоторканність житла, конфіденційність телефонних розмов, свобода пересування, вираження думок та переконань, а також право на мирні зібрання та власність. До цього також входять право на підприємницьку діяльність, право на працю та інші важливі права особи. Отже, дія воєнного стану може суттєво обмежити ці права та свободи, тому необхідно детально вивчити наслідки такого кроку, оскільки забезпечення національної безпеки не повинно відбуватися шляхом безпідставного порушення основних прав і свобод людини та громадянина [6].

Основні юридичні засади введення воєнного стану та його характеристика закріплені у двох важливих законодавчих актах України, а саме у Законах України «Про оборону України» та «Про правовий режим воєнного стану». Ці документи визначають воєнний стан як особливий правовий режим, який може бути введений на території України або окремих її частин у разі загрози нападу або небезпеки для державної незалежності та територіальної цілісності. Такий режим

передбачає надання військовому командуванню та військовим адміністраціям необхідних повноважень для запобігання загрози та забезпечення національної безпеки. Крім того, він передбачає тимчасове обмеження конституційних прав та свобод громадян, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, закріплюючи чіткий строк дії цих обмежень [11; 12].

Таким чином, можна виділити такі ознаки правового режиму воєнного стану:

1. Режим може бути застосований тільки у випадках, передбачених законодавством, що гарантує його обмежене та обґрунтоване використання.

2. Воєнний стан може бути встановлено або на всій території України, або в окремих її частинах, залежно від обставин та загрози.

3. Запровадження цього правового режиму передбачено встановленим законодавством порядком, що забезпечує легітимність та законність процесу.

4. Сутність цього режиму полягає у наданні додаткових повноважень військовому командуванню та військовим адміністраціям для забезпечення національної безпеки та відвернення загрози [2].

5. Під час введення режиму воєнного стану допускається тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина, але лише у необхідному обсязі та з урахуванням принципів законності та пропорційності.

Правові принципи введення режиму воєнного стану закріплені у Конституції України. Згідно з пунктами 19 та 20 частини 1 статті 106 Основного Закону, Президент України має право ухвалювати рішення про оголошення стану війни та введення воєнного стану на всій території країни або в окремих її частинах у разі загрози нападу чи небезпеки державній незалежності. Згідно з пунктом 31 частини 1 статті 85 Конституції України, Верховна Рада України зобов'язана затвердити указ Президента України про введення воєнного стану упродовж двох днів з моменту його звернення [6].

На тлі введення режиму та загалом початку повномасштабних бойових дій на території України існує багато серйозних наслідків, які особливо проявляються в різних сферах економіки. Однією з найбільш постраждалих була та залишається інфраструктура, яка зазнала серйозних пошкоджень внаслідок обстрілів та військових операцій. Виробничі потужності та об'єкти енергетики також піддані руйнуванню, що спричинило значне зниження виробництва та енергетичних обсягів. Додатковим чинником, що посилив економічну кризу, стала блокада чорноморських портів та перерва у логістичних зв'язках. Це призвело до обмеження можливостей зовнішньої торгівлі та збільшило труднощі у забезпеченні імпортової та експортної діяльності підприємств. Загалом, воєнні дії суттєво підірвали економічну стійкість України. Втрати не лише в матеріальній сфері, а й у сфері людських ресурсів, соціальної стабільності та інших аспектів життя країни сформували складний економічний контекст, який вимагає комплексного та ефективного реагування з боку уряду та міжнародних партнерів [5].

Також варто зауважити, що Національний банк України (НБУ) зафіксував найбільше річне зменшення економіки країни у 2022 році, що становило 29,1% в порівнянні з попереднім роком. Такі зрушення показника є історичним

антирекордом і відображає масштабність впливу воєнних дій на економіку України. Згідно з аналізом, проведеним НБУ, воєнні події спричинили різке скорочення споживчого попиту, зниження інвестиційної активності, а також зменшення обсягів експорту і продукції сільського господарства відповідно. Проте надалі спостерігалось відновлювальне зростання, як видно з даних на рис. 1 [5].

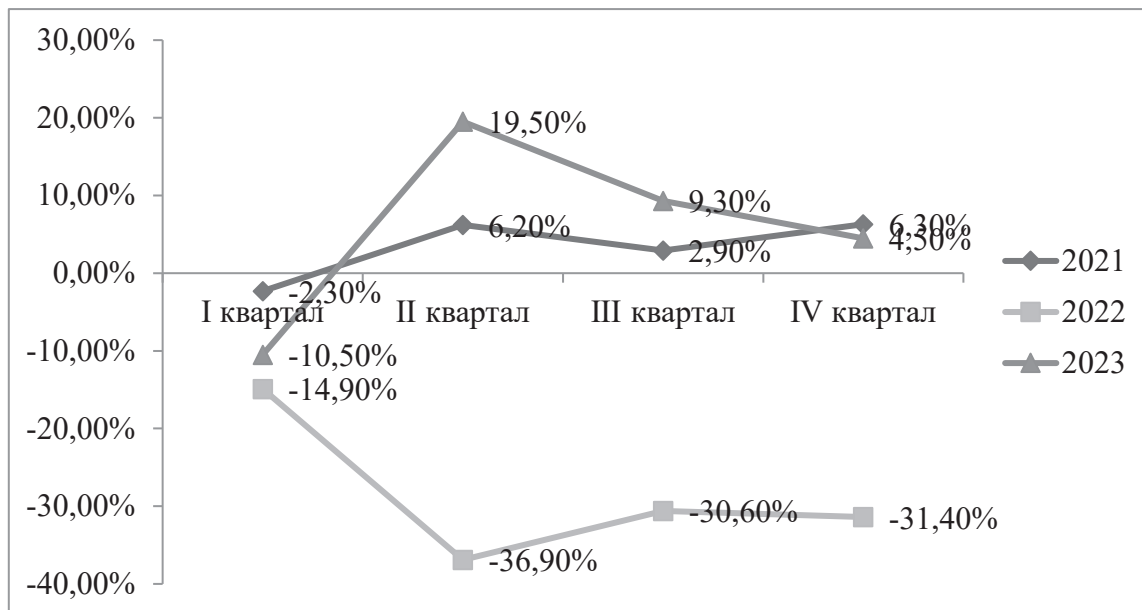

Рис. 1. Динаміка ВВП України протягом 2021-2023 рр.

Джерело: складено автором на основі [14].

Крім того, варто зазначити, що завдяки тому, що НБУ більшу частину року зберігав курс зафіксованим на рівні 36,6 грн, поступово розрив із готівковим курсом значно зменшився.

Однак, пізніше НБУ перейшов до режиму керованої гнучкості, активно здійснюючи валютні інтервенції, що допомогли трішки підсилити гривню.

У грудні 2023 року ситуація змінилася, і курс долара почав зростати, а де вже на початку 2024 року становив 38 грн за 1 дол. США. Хоча середньорічний офіційний курс залишився на рівні 36,6 грн за 1 дол. США, він був нижчим, ніж прогнозували як урядові, так і неурядові джерела (рис. 2).

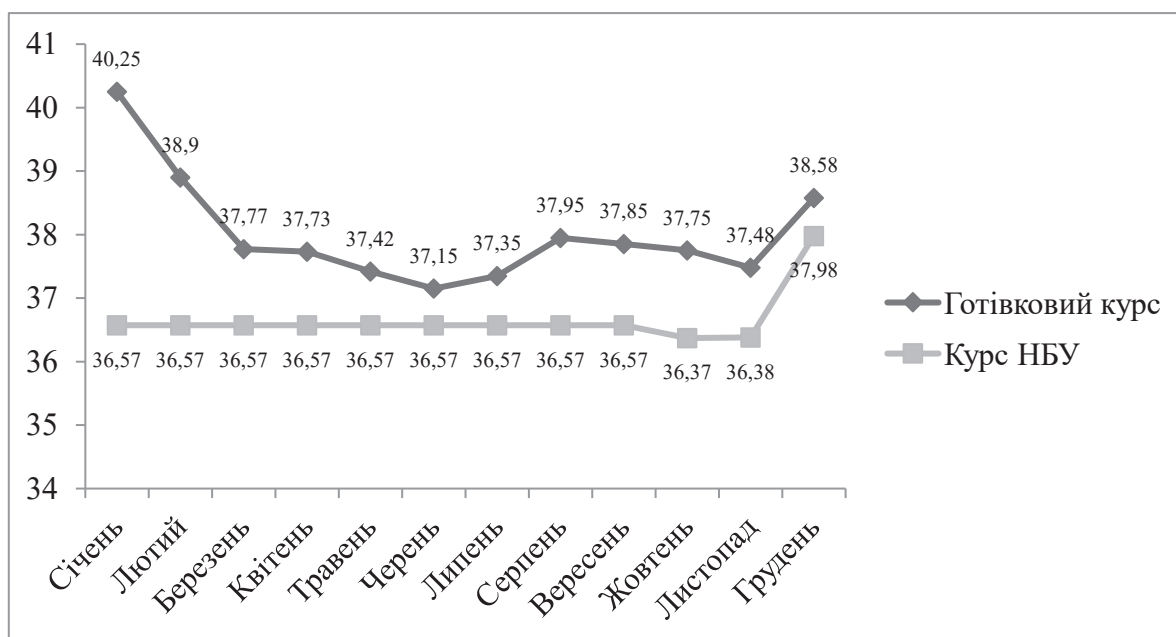

Рис. 2. Середньодобові офіційний та готівковий курси грн. до дол. США у 2023 р.

Джерело: складено автором на основі [14].

Таким чином, постає питання щодо забезпечення балансу між захистом національних інтересів та економічною стабільністю, а також захистом прав та свобод громадян і бізнесу. Для успішного подолання цих викликів потрібно уважно розглядати та працювати над вдосконаленням правової бази, забезпечуючи відновлення економічних процесів та захист прав і свобод громадян у період воєнного стану. Політична та економічна нестабільність, що виникли внаслідок економічної кризи та повномасштабного вторгнення, відобразилися на всіх сферах життя суспільства, включно з фінансовим сектором. Важливо відзначити, що введення воєнного стану змінило ландшафт фінансової системи, адаптуючи її до потреб військових дій та їхніх супутніх викликів.

Наразі проблема функціонування української фінансової системи під час правового режиму воєнного стану виявляється в її неадаптованості до складних економічних умов та потреб суспільства. На тлі воєнного конфлікту та політичної нестабільності, фінансова система повинна бути гнучкою та ефективною, щоб забезпечити стійкість економіки та соціальну захищеність громадян.

Сучасні виклики для економіки країни безперечно пов'язані з фінансовою системою країни, яка, зі свого боку, є важливим елементом економічного розвитку. Зокрема, введення воєнного стану вимушено створює несприятливі умови для функціонування фінансової системи, оскільки воно супроводжується збільшенням витрат на оборону та забезпечення національної безпеки, що призводить до дефіциту фінансових ресурсів для інших галузей економіки, таких як освіта, охорона здоров'я, соціальний захист населення та інфраструктурні проєкти [3].

З врахуванням змін у фінансуванні та перерозподілу ресурсів, виникає нагальна потреба в ефективному управлінні фінансовими потоками та розробці стратегій економічного відновлення. Додатковим викликом є необхідність забезпечення стабільності фінансової системи в умовах воєнного конфлікту, що вимагає відповідного правового регулювання та розробки ефективних механізмів контролю за фінансовими операціями [10]. Також важливо відзначити, що в контексті сучасної економічної ситуації в Україні, особливу увагу варто звернути на розподіл фінансових ресурсів в умовах воєнного стану. Відповідно до положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2021 рік», залишки коштів, що залишились від субвенцій з державного бюджету, були передані до місцевих бюджетів і спрямовані на фінансування потреб територіальної оборони та інших важливих заходів [9].

Крім того, у контексті економічних проблем України під час правового режиму воєнного стану, спостерігається зниження ефективності ринкових механізмів та загроза невизначеності в умовах активних бойових дій, що ускладнюють реалізацію монетарних стратегій, зокрема, інфляційного таргетування при плаваючому валютному курсі. Дієвість каналів монетарної трансмісії також стає об'єктом підвищеної уразливості через адміністративні обмеження на валютному ринку та регулювання капіталу. У таких умовах, НБУ має право тимчасово відмовитися від використання ринкових інструментів монетарної політики, зокрема, базової процентної ставки, як основного засобу впливу на грошово-кредитні процеси [7].

Для мінімізації ризиків, пов'язаних з дефіцитом державного бюджету, НБУ здійснює фінансування критичних видатків Уряду шляхом придбання цінних паперів на первинному ринку. Водночас НБУ планує активно співпрацювати з Урядом для залучення необхідного зовнішнього фінансування від міжнародних організацій та країн-партнерів. Відтак, кошти спрямовуватимуться на вирішення гуманітарних проблем, відновлення зруйнованої інфраструктури та реформування економіки України. НБУ та Уряд визначили цілі, критерії та заходи щодо реформування економіки та фінансової системи, передбачені співпрацею з міжнародними фінансовими організаціями та інституціями Європейського Союзу (ЄС) [1].

Важливо підкреслити, що наразі необхідно також забезпечити ефективну взаємодію між місцевими органами влади та територіальними громадами (ОТГ), керуючись принципом субсидіарності, оскільки умови воєнного стану схильні до централізації управлінських рішень. Попри складні умови, реформа місцевого самоврядування продовжується і має на меті децентралізацію влади та формування ОТГ для забезпечення їх високоефективного економічного розвитку. Головним завданням наразі є визначення пріоритетів для органів місцевого самоврядування з метою ефективного управління ресурсами територій та забезпечення потреб фронту і відновлення економіки, що включає соціально-економічну підтримку населення, відновлення стабільності регіонів, а також активне залучення міжнародної підтримки для антикризових заходів. Важливо також розглянути питання фінансування місцевих бюджетів, оскільки в умовах

воєнного стану власних ресурсів може бути недостатньо, і необхідне додаткове донорське фінансування [4].

У сьогоднішній складний час без належного правового регулювання розвитку економіки України неможливе повноцінне функціонування держави в умовах воєнного стану. Тому для цього держава почала активно впроваджувати комплексні законодавчі та нормативно-правові зміни, розробляти й реалізовувати державні програми підтримки української економіки. Важливим і водночас одним із головних інструментів вирішення правових проблем розвитку економіки України в умовах воєнного стану повинно стати удосконалення законодавства з питань регулювання, лібералізації та державної підтримки економіки.

Економіка України, яка зараз функціонує в умовах воєнного стану, істотно відрізняється від економіки мирного часу, попри збереження елементів ринкових відносин. Режим воєнної економіки формується державою на основі воєнного стану та з урахуванням обмежень економічних, соціальних та інших свобод громадян у цей час. В Україні правова система воєнного стану визначається Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Водночас, для побудови та забезпечення належного рівня розвитку економіки України в умовах воєнного стану потрібно систематично переглядати законодавство, вдосконалювати систему функціонування воєнного стану, підпорядковувати дії органів державної влади роботі військового командування. З організаційно-правового погляду це означає, що потрібно постійно вносити зміни у законодавчу систему регулювання, лібералізації та державної підтримки економіки. Зокрема, тут варто констатувати важливість внесення змін у Закон України «Про правовий режим воєнного стану» відповідно до сучасного вектору економічного розвитку України з погляду на євроінтеграційні аспекти.

Вирішення правових проблем розвитку економіки України в умовах воєнного стану вимагає розуміння подальших перспектив та заходів стабілізації такого процесу, перелік яких мають визначати органи виконавчої влади, зокрема Кабінет Міністрів України. З огляду на зазначене, в основі перспектив розвитку воєнної економіки України має лежати удосконалення нормативно-правового регулювання різних напрямків економіки. Такі зміни, безумовно, будуть корисні. Попри те, такі нормативно-правові зміни насамперед мають бути спрямовані на полегшення умов ведення бізнесу та зменшення трансакційних витрат, адже це дозволить вирішити ряд фундаментальних проблем втрати ринків і можливостей для підтримки економічної діяльності. Крім того, комплексна дерегуляція економіки та введення податкових пільг для представників бізнесу, яке сьогодні присутнє, повинно стати важливим інструментом ефективного функціонування економіки в умовах воєнного стану. Такі зміни, які частково вже реалізовані через прийняття відповідного нормативно-правового забезпечення, сьогодні демонструють свою ефективність, однак це тільки початок процесу вирішення економічних проблем України.

Важливим елементом удосконалення нормативно-правового забезпечення економічного розвитку України в умовах воєнного стану має стати також

перейняття закордонного досвіду країн, на території яких відбувалися бойові дії, та які стали на шлях успішного економічного прориву.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У результаті проведеного аналізу стає очевидним, що повномасштабна російсько-українська війна спричинила серйозні виклики для економіки країни, які виявилися більшими, ніж передбачалося державою. Втрати не обмежуються лише матеріальними, вони також охоплюють людські ресурси, соціальну стабільність та інші аспекти суспільного життя. Такий тиск на політичну позицію та економічну ситуацію в країні вимагає від уряду та міжнародних партнерів негайного та комплексного реагування. Тому зміни у фінансовому секторі, викликані воєнним конфліктом, вимагають нових стратегій управління фінансовими потоками та контролю за фінансовими операціями. Водночас складні умови воєнного стану ускладнюють реалізацію монетарних стратегій та створюють потребу в ефективних механізмах контролю та регулювання. Таким чином, на основі дослідження економічних показників та негативних чинників було визначено, що Україні необхідно зосередитися на вдосконаленні правової бази, забезпеченні економічного відновлення та захисті прав і свобод громадян у період воєнного стану. Окрім того, важлива ефективна взаємодія на місцевому рівні для забезпечення стабільного економічного розвитку в умовах війни.

Таке усвідомлення сучасних правових реалій в економіці України породжує необхідність подальшого вивчення змін нормативного регулювання окремих галузей її економіки в умовах воєнного стану задля розробки найбільш оптимальних як для держави, так і для бізнесу моделей взаємодії, що становить значний дослідницький інтерес.

Список використаних джерел

1. Биба Н. Є., Хамініч С. Ю. Грошово-кредитна політика України в період дії правового режиму воєнного стану. *Національна економіка та інфраструктурні проекти*, 2023. С. 99-101. URL: https://www.researchgate.net/profile/Nataliia-Trushkina/publication/373606705_Sodo_rejtingovogo_ocinuvanna_rozvitku_kriticnoi_infrastrukturi_u_krainah_svitu/links/64f32cb6827074313ff20cea/Sodo-rejtingovogo-ocinuvanna-rozvitku-kriticnoi-infrastrukturi-u-krainah-svitu.pdf#page=99 (дата звернення 14.04.2024).
2. Васильєв С. В., Маляр С. А. Правові засади запровадження режиму воєнного стану в Україні. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. № 3(3). С. 22-30. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-3\(3\)-22-30](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-3(3)-22-30)
3. Гарбінська-Руденко А. В., Дудник В. М., Яценко Ю. Г. Правові проблеми функціонування фінансової системи України в період дії воєнного стану. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*, 2022. С. 132-136. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.25>
4. Громов Д. Д. Правове забезпечення соціально-економічного розвитку України в умовах воєнного стану. *Захист прав людини в Україні: сучасний стан та перспективи вдосконалення: збірник тез Науково-практичного круглого столу, присвяченого 75-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини*. ХУУП ім. Л. Юзькова, 2023. С. 43-45. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/zahyst_prav_lyudyny_v_ukrayini_suchasnyy_stan_ta_perspektivu_vdoskonalennya_2023.pdf#page=43. (дата звернення 14.04.2024).
5. Золотова О., Іванова В., Симак Д., Кудінов О., Славута О. Економіка під час воєнного стану: проблеми й шляхи подолання кризи (український досвід). *Financial and Credit Activity*

- Problems of Theory and Practice.* 2023. № 3(50). С. 265-281. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.3.50.2023.4076>
6. Конституція України: Основний закон України від 01.01.2020 р. № 27-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр/Text> (дата звернення 20.04.2024).
 7. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану. Національний банк України, 2022. С. 6. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/hJTwdlrBPNWeMzk>
 8. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. Президент України. Документи. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> (дата звернення 10.04.2024).
 9. Про Державний бюджет України на 2021 рік: Закон України від 09.12.2021 р. № 1932-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#n219> (дата звернення 10.04.2024).
 10. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.02.2024 р. № 211-2024-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення 10.04.2024).
 11. Про оборону України: Закон України від 03.03.2024 р. № 3576-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення 10.04.2024).
 12. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 19.10.2023 р. № 3378-IX. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення 10.04.2024).
 13. Пушак Я. Я., Трушкіна Н. В. Правове забезпечення економічної безпеки держави в умовах Індустрії 4.0. *Цифрова економіка та економічна безпека.* 2022. № 1(01). С. 135-142. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-22>
 14. Самойлюк М., Левченко Є. Економіка України у 2023 році: головне. *Центр економічної стратегії*, 2024. URL: <https://ces.org.ua/ukrainian-economy-in-2023-tracker-overview/> (дата звернення 10.04.2024).

References

1. Byba N. Ye., Xaminich S. Yu. Groshovo-kredy`tna polity`ka Ukrayiny` v period diyi pravovogo rezhy`mu voyennogo stanu. *Nacional`na ekonomika ta infrastruktorni proyekty`*, 2023. S. 99-101. URL: https://www.researchgate.net/profile/Nataliia-Trushkina/publication/373606705_Sodo_rejtingovogo_ocinuvanna_rozvitku_kriticnoi_infrastrukturi_u_krainah_svitu/links/64f32cb6827074313ff20cea/Sodo-rejtingovogo-ocinuvanna-rozvitku-kriticnoi-infrastrukturi-u-krainah-svitu.pdf#page=99 [in Ukrainian].
2. Vasyly`yev S. V., Malyar S. A. Pravovi zasady zaprovadzhennya rezhymu voyennogo stanu v Ukrayini. *Nauka i tekhnika syohodni.* 2022. # 3(3). S. 22-30. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-3\(3\)-22-30](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2022-3(3)-22-30) [in Ukrainian].
3. Garbinska-Rudenko A. V., Dudnyk V. M., Yacenko Yu. G. Pravovi problemy funkcionuvannya finansovoyi systemy Ukrayiny v period diyi voyennogo stanu. *Elektronne naukove vydannya «Analytychno-porivnyalne pravoznavstvo»*, 2022. S. 132-136. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.25> [in Ukrainian].
4. Gromov D. D. Pravove zabezpechennya socialno-ekonomichnogo rozvytku Ukrayiny v umovax voyennogo stanu. *Zaxyst prav lyudyny v Ukrayini: suchasnyj stan ta perspektyvy vdoskonalennya: zbirnyk tez Naukovo-praktychnogo kruglogo stolu, prysvyachenogo 75-j richnici progoloshennya Zagalnoyi deklaraciyi prav lyudyny.* XUUP im. L. Yuzkova, 2023. S. 43-45. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/zahyst_prav_lyudyny_v_ukrayini_suchasnyy_stan_ta_perspektvy_vdoskonalennya_2023.pdf#page=43 [in Ukrainian].
5. Zolotova O., Ivanova V., Symak D., Kudinov O., Slavuta O. *Ekonomika pid chas voyennogo stanu: problemy j shlyaxy podolannya kryzy (ukrayinskyj dosvid).* *Financial and Credit Activity Problems*

- of Theory and Practice. 2023. # 3(50). S. 265 281. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcaptp.3.50.2023.4076> [in Ukrainian].
6. Konstytuciya Ukrainy: Osnovnyj zakon Ukrainy vid 01.01.2020 r. # 27-IX. Verhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr/Text> [in Ukrainian].
 7. Osnovni zasady groshovo-kredytnoyi polityky na period voyennogo stanu. Nacionalnyj bank Ukrainy, 2022. S. 6. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/hJTwdIrBPNWeMzk> [in Ukrainian].
 8. Pro vvedennya voyennogo stanu v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 24.02.2022 r. # 64/2022. Prezydent Ukrainy. Dokumenty. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397> [in Ukrainian].
 9. Pro Derzhavnyj byudzhet Ukrainy na 2021 rik: Zakon Ukrainy vid 09.12.2021 r. # 1932-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1082-20#n219> [in Ukrainian].
 10. Pro zatverdzhennya Poryadku vykonannya povnovazhen Derzhavnoyu kaznachejskoyu sluzhboyu v osoblyvomu rezhymi v umovakh voyennogo stanu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.02.2024 r. # 211-2024-p. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
 11. Pro oboronu Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 03.03.2024 r. # 3576-IX. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> [in Ukrainian].
 12. Pro pravovyj rezhym voyennogo stanu: Zakon Ukrainy vid 19.10.2023 r. # 3378-IX. Verkhovna Rada Ukrainy. Zakonodavstvo Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> [in Ukrainian].
 13. Pushak Ya. Ya., Trushkina N. V. Pravove zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky derzhavy v umovakh Industriyi 4.0. Cyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka. 2022. # 1(01). S. 135 142. DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.1-22> [in Ukrainian].
 14. Samojlyuk M., Levchenko Ye. Ekonomika Ukrainy u 2023 roci: golovne. Centr ekonomichnoyi strategiyi, 2024. URL: <https://ces.org.ua/ukrainian-economy-in-2023-tracker-overview/> [in Ukrainian].